

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 30/10/2018

Adam Bodnar

XI.518.50.2017.MS

**Pan
Mateusz Morawiecki
Prezes Rady Ministrów**

Szanowny Panie Premierze

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich, który pełni także funkcję niezależnego organu do spraw równego traktowania¹, czuję się w obowiązku reagować **na wszelkie przypadki publicznego propagowania symboli i treści rasistowskich, faszystowskich, czy nawet nazistowskich, odwołujących się wprost do ideologii III Rzeszy, głoszących nienawiść i pogardę dla ludzi innych narodowości, pochodzenia etnicznego czy wyznania.** Z ubolewaniem należy odnotować, że w ciągu ostatniego roku treści takie pojawiały się w przestrzeni publicznej dość często. Obecne były podczas publicznych zgromadzeń, począwszy od Marszu Niepodległości, który przeszedł przez Warszawę w dniu 11 listopada 2017 r., po Narodowe Święto Pracy, obchodzone 1 maja 2018 r. przez skrajnie nacjonalistyczne organizacje Szturmowców, Niklot, Kongres Narodowo-Społeczny oraz Autonomicznych Nacjonalistów. Szczególnie wstrząsający pod tym względem był reportaż magazynu Superwizjer pt. „Polscy neonaziści”, wyemitowany na antenie telewizji TVN24 w dniu 19 stycznia 2018 r.² Materiał ten opisywał działalność osób i organizacji zaangażowanych w serię koncertów i spotkań, podczas których propagowano treści zaczerpnięte bezpośrednio z symboliki i ideologii III Rzeszy, a także wznoszono hitlerowskie pozdrowienia, oddając cześć Adolfowi Hitlerowi. Reportaż szczegółowo przedstawiał dwa takie wydarzenia: festiwal „Orle Gniazdo” oraz obchody 128. rocznicy urodzin Adolfa Hitlera, zorganizowane w lesie nieopodal Wodzisławia Śląskiego w 2017 roku. Również teraz, w przededniu obchodów tak ważnej dla naszego społeczeństwa

¹ Zob. art. 18 ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. z 2016 r. poz. 1219).

² Materiał dostępny na stronie TVN 24 pod linkiem: <https://www.tvn24.pl/superwizjer-w-tvn24,149,m/superwizjer-tvn-z-kamera-w-srodowisku-polskich-neonazistow,807953.html>.

rocznicy – 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości – do mojego Biura docierają informacje o organizowanym z tej okazji przez wspomnianą już wyżej grupę Niklot koncercie „Ku Niepodległej”, na którym zagrać mają skrajnie nacjonalistyczne zespoły, wprost odwołujące się w tekstach swoich piosenek do nienawiści rasowej. Wedle doniesień medialnych organizatorzy pozorują koncert na „wydarzenie o charakterze prywatnym”, dzięki czemu mają uniknąć ewentualnych zarzutów o publiczne propagowanie ustroju faszystowskiego i publiczne nawoływanie do nienawiści³.

Swoje zaniepokojenie aktywnością ruchów neofaszystowskich w Europie wyraził niedawno Parlament Europejski, przyjmując w dniu 25 października 2018 r. Rezolucję w sprawie wzrostu liczby neofaszystowskich aktów przemocy w Europie (2018/2869(RSP))⁴. Warto przy tym zauważyć, że wśród wymienionych w tym akcie incydentów, które skłoniły Parlament do takiej reakcji, znalazł się także niestety ubiegłoroczny Marsz Niepodległości. Parlament przywołał w Rezolucji treść jednego z banerów niesionych przez uczestników Marszu („biała Europa braterskich narodów”) oraz zwrócił uwagę na obecność falangi, którą uznał za symbol faszystowski. Parlament wyraził opinię, że jednym z powodów alarmującego wzrostu liczby aktów przemocy niektórych skrajnie prawicowych organizacji jest poczucie bezkarności, z jakim grupy neofaszystowskie i neonazistowskie działają w niektórych państwach Europy. Parlament zaapelował przy tym do państw członkowskich, by zwalczały organizacje rozprzestrzeniające mowę nienawiści i przemoc w przestrzeni publicznej oraz skutecznie zakazywały działalności wszelkich grup czczących lub gloryfikujących nazizm i faszyzm. Wezwał też państwa do współpracy z przedsiębiorstwami prowadzącymi działalność w dziedzinie mediów społecznościowych i organizacjami społeczeństwa obywatelskiego w zakresie przeciwdziałania szerzeniu rasizmu, faszyzmu i ksenofobii w Internecie.

Ciągła obecność wspomnianych ideologii w przestrzeni publicznej i nieprzerwana w zasadzie aktywność środowisk promujących te ideologie świadczy, moim zdaniem, o tym, że **konieczna jest krytyczna analiza obowiązujących przepisów prawa, zmierzająca do oceny, czy organy ścigania dysponują odpowiednimi środkami prawnymi, aby skutecznie przeciwdziałać przestępczości motywowanej nienawiścią, a w szczególności zwalczać działalność organizacji, których programy lub sposób działania odwołują się do totalitarnych metod i praktyk nazizmu czy faszyzmu, ewentualnie zakładają lub dopuszczają nienawiść rasową i narodowościową** (tj. organizacji, o których mowa w

³ O planowanym na 10 listopada 2018 r. koncercie informuje m.in. artykuł red. Magdy Mieśnik pt. *Kontrowersyjny koncert ma odbyć się w Warszawie (...)*, zamieszczony na stronie www.wiadomosci.wp.pl, pod linkiem: <https://wiadomosci.wp.pl/kontrowersyjny-koncert-ma-sie-odbyc-w-warszawie-organizatorzy-znalezli-sposob-by-przemycic-zakazane-tresci-6307643891910785a>.

⁴ Rezolucja dostępna pod linkiem: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P8-TA-2018-0428+0+DOC+XML+V0//PL>.

art. 13 Konstytucji RP). Taki właśnie cel postawił Pan Premier przed Międzyresortowym Zespołem do spraw przeciwdziałania propagowaniu faszyzmu i innych ustrojów totalitarnych oraz przestępstwom nawoływania do nienawiści na tle różnic narodowościowych, etnicznych, rasowych, wyznaniowych albo ze względu na bezwyznaniowość (dalej: Zespół), powołanym zarządzeniem nr 24 z dnia 20 lutego 2018 r. (M.P. poz. 205).

Z problematyką prac Zespołu związane były moje dwa wystąpienia generalne. Pierwsze skierowałem w dniu 15 lutego 2018 r. bezpośrednio do Pana Premiera⁵. Wskazałem w nim na potrzebę dokonania oceny, czy obecnie stosowane procedury pozwalają właściwym organom na wczesne wykrywanie działalności organizacji, o których mowa w art. 13 Konstytucji, i czy komunikacja pomiędzy organami władnymi do podjęcia działań zmierzających do ich delegalizacji nie napotyka zbędnych przeszkód. W tym kontekście zaapelowałem o analizę przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1600), regulujących materię przestępczości motywowanej uprzedzeniami, pod kątem ich zgodności z zaleceniami sformułowanymi przez międzynarodowe organy ochrony praw człowieka. Jako szczególnie istotną w tym zakresie wskazałem implementację rozwiązań przewidzianych w Ogólnych Rekomendacjach Komitetu Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Eliminacji Dyskryminacji Rasowej (CERD) nr 35 z dnia 26 września 2013 r., które zalecają państwom penalizowanie członkostwa w organizacjach promujących lub podżegających do nienawiści rasowej czy uczestnictwa we wszelkich rodzajach tego typu działań⁶. Wystąpienie to Kancelaria Prezesa Rady Ministrów przekazała w dniu 22 lutego 2018 r.⁷ do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji. W odpowiedzi, udzielonej pismem z dnia 14 maja 2018 r.⁸, otrzymałem jedynie informację, że Zespół rozpoczął swoją działalność, a całościowe stanowisko rządu wobec Rekomendacji Komitetu ONZ ds. Eliminacji Dyskryminacji Rasowej nr 35 przedstawione zostało w XXII, XXIII i XXIV Sprawozdaniu z realizacji przez Rzeczpospolitą Polską postanowień Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej za okres od stycznia 2012 r. do grudnia 2017 r., przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 11 stycznia 2018 roku.

W drugim wystąpieniu, skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w dniu 11 kwietnia 2018 r.⁹, zaapelowałem o podjęcie inicjatywy w kierunku **stworzenia skutecznych narzędzi służących ograniczeniu zjawiska mowy nienawiści w**

⁵ Pismo ozn.: XI.518.5.2018.AS.

⁶ Rekomendacje Komitetu ONZ ds. Eliminacji Dyskryminacji Rasowej nr 35, dostępne na stronie CERD: http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=6&DocTypeID=11

⁷ Przy piśmie ozn.: SPRM.4432.25.2.2018.DS.

⁸ Pismo ozn.: BMP-0790-1-4/18/PS.

⁹ Pismo ozn. XI.518.50.2017.MS.

Internecie, czyli pojawiających się w sieci internetowej wypowiedzi propagujących ideologie rasistowskie, faszyzm lub inne ideologie totalitarne oraz nawołujących do nienawiści lub znieważających poszczególne osoby lub grupy osób ze względu na narodowość, przynależność etniczną, wyznanie czy bezwyznaniowość. W wystąpieniu postulowałem, między innymi, aby:

- powołany został organ doradczy, który we współpracy z przedstawicielami branży internetowej oraz organizacjami pozarządowymi opracuje lub zainicjuje opracowanie kodeksu dobrych praktyk, i który będzie potem czuwał nad egzekwowaniem obowiązków nałożonych na dostawców usług internetowych w zakresie przeciwdziałania mowie nienawiści w Internecie,
- doprecyzowane zostały zasady współpracy dostawców usług internetowych z organami ścigania, także w zakresie obowiązku gromadzenia i udostępniania organom ścigania informacji o nielegalnych treściach i ich źródłach, a także
- aby na komercyjnych dostawców usług internetowych nałożony został obowiązek informowania organów ścigania o przestępstwach związanych z mową nienawiści, oraz informowania właściwych organów nadzoru w razie zidentyfikowania działalności organizacji, o których mowa w art. 13 Konstytucji RP.

Powołane wystąpienie przekazane zostało Zespołowi, o czym zostałem powiadomiony pismem z dnia 8 maja 2018 r.¹⁰.

Zgodnie z § 10 ust. 1 wspomnianego wyżej zarządzenia nr 24, Przewodniczący Zespołu zobowiązany był do przedstawienia Ministrowi Spraw Wewnętrznych i Administracji założeń zmian w odpowiednich przepisach prawa w terminie 90 dni od dnia powołania Zespołu. Dlatego też w dniu 20 września 2018 r., na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2017 r. poz. 958, z późn. zm.), poprosiłem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o szczegółowe poinformowanie mnie o dotychczasowych rezultatach prac samego Zespołu oraz powołanych w jego strukturze Grup Roboczych, a także o wskazanie, czy Zespół lub poszczególne Grupy wypracowały rekomendacje dotyczące zmian obowiązujących przepisów prawa. Niestety, mimo wynikającego z art. 17 ust. 1 pkt 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich obowiązku udzielania Rzecznikowi żądanych przez niego informacji i wyjaśnień, w swojej odpowiedzi Minister ograniczył się wyłącznie do powiadomienia mnie o przekazaniu sprawozdania z prac Zespołu Kancelarii Prezesa Rady Ministrów¹¹.

W związku z powyższym, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, zwracam się do Pana Premiera z uprzejmą prośbą o szczegółowe

¹⁰ Pismo ozn. BMP-0790-3-4/2018/MKa.

¹¹ Pismo z dnia 22 października 2018 r., ozn. BMP-0790-1-13/2018/PS.

poinformowanie o rezultatach prac Zespołu, a przede wszystkim o wskazanie, jakiego rodzaju zmiany zostały przez Zespół zaproponowane, jak zostały uzasadnione i czy zapadła już decyzja co do ewentualnej ich realizacji. Byłbym w szczególności zobowiązany za przedstawienie wyników prac Zespołu w zakresie postulatów przedstawionych przeze mnie we wskazanych wyżej wystąpieniach.

Z wyrazami szacunku

(podpis na oryginale)

Do wiadomości:

Pan Joachim Brudziński

Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji